

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ս Ի Ք Ա Յ Լ Ե Ր Ո Վ

«Ուխտս դիք, եւ կատարեցէք» կ'ըսէ Աստուածաշունչը:

Մարտէլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբի կազմակերպութեամբ, պատասխանատուութեան ներքեւ ատենապետուհի՝ յարգելի Տիկին Ատրինէ Գարրիէլեանի, քսանեւինը ուխտաւորներ՝ Մարտէլէն, Նիսէն, Քաննէն, Լա Սիլոթայէն, Ալին-եռնէն, Փարիզէն թէ Ամերիկայէն, Չորեքշաբթի, Ապրիլ 14-ին մեկնեցան դէպի Երուսաղէմ:

Ըստ Հին Տոմարի, Երուսաղէմի մէջ, այս տարի Ս. Յարութեան տօնը կատարուեցաւ շաբաթ մը ուշացումով, - յառաջիկայ տարի չորս շաբաթ յետոյ պիտի տօնուի Զատիկը:

Առաւօտեան ժամը 7:30-ին, ուխտադնացներ Հեղձեւոյ Հասան Մարինեան օգուկայան: Իրարու դեռեւս անձանութներ՝ Հայ անուան տակ անոնք շուտով հարազատներ դարձան:

Չորս ժամ թռիչք կատարեց էլ - Ալբերկերութեան մեր օդանաւը, որ զրեթէ լի էր այլ ազգի ուխտաւորներով եւ մեր քսանեւինը աղակիցներով:

Յուրտ առաւօտ՝ Երուսաղէմի մէջ, յանկարծ, դարձաւ հրեզն: «33 սատիւ-ճան» կը յայտարարէր բարձրախօսը: Հոն, դարունը արդէն հազած էր իր կանաչագործ զրեւոր որպէս սիւսածանելի: Բնութիւնը «Բարի զալուստ» մաղթեց բոլորիս՝ անպատմելի ժպիտով օրհնեալ: Իսկ Տիկին Ատրինէ Գարրիէլեան, որ քանի մը օրեր առաջ մեկնած էր Երուսաղէմ, եկաւ մեզ զիմաւորելու խնդրութեամբ լցեալ: Ան կը վերադառնէր իր հարազատները:

Ուխտաւորներու այս խումբին մաս կը կազմէր նաեւ Տարօն Եպիսկ. Ժէրէճեան:

«Երուսաղէմ, Երուսաղէմ», ուր Աստուած այցելեց աշխարհ՝ հանդիպելու համար իր ստեղծած արարածներուն, որոնք «չընդունեցան զինքը»: Իսկ անոնք, որոնք զինքը ճանչցան, անոնց տուաւ իշխանութիւն «Աստուծոյ Որդիներ» կոչուելու: Մենք որպէս այգիպիսիներ հետեւեցանք, եօթը օրերու ընթացքին, Քրիստոսի քայլերուն, Անոր կեանքին ամենադժուարին ու տառապալից հանդրուաններուն ընդմէջէն՝ քիչ մը քրիստոսանալու հաւատքով եւ համոզումով առյցուն:

Ուխտաւորներս կ'առաջնորդուինք դէպի Բեթղեհէմ քաղաք, ուր հրապարակէն քիչ մը անդին կը գտնուի Ֆրանսիսկեան Քոյրերու Միաբանութեան վանքը, որ մեզի համար դարձաւ հիւրանոց:

Աւագ շաբաթ ... Արդարեւ, տարբեր տարուան միւս շաբաթներէն: Այդ շրջանին, Հայոց Մայրավանքէն ներս Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան, թէ Սուրբ Յարութեան տաճարէն ներս՝ Հոգեւոյց եւ երկարածիդ արարողութիւնները ուխտաւորին միայն մէջ իսկ կը վերականգնանցընեն Քրիստոսի խաչելութեան, մահուան եւ յարութեան իր իրերայաջորդ եղելութիւնները: Հաւատքով, միայն, մարդ կրնայ իր մէջ հաստատել տոկուն համբերութիւնը եւ սիրով հետեւիլ՝ մերթադմակից, մերթ անմարտնելի երեւոյթներով ներկայացուած արարողութիւններուն, մանաւանդ Սուրբ Յարութեան միջոյցարանական բնոյթ կրող Սրբավայրէն ներս:

Մեր ուխտաւորները ցուցարեցին անհատնում հաւատք ու համբերութիւն, խնդութեամբ մասնակցեցան բոլոր ծրագրուած ժամերգութիւններուն: Ողբկան անասնութիւնը մանեց մարմնական տկարութիւնը անոնց մէջէն:

Ամերիկահայ եւ Պոլսահայ ուխտաւորներու փոքրիկ խումբերը եւս եկած էին Երուսաղէմ:

Սրբոց Յակոբեանց զինուորադրեալ Միաբանութիւնը, որ դարեւ է ի վեր արթուն պահակն է աղգալին - եկեղեցական մեր հարստութեանց, սրբատեղիներէ ներս աղգապատկան մեր կալուածքներուն եւ իրաւունքներուն միշտ հոգատար, այսօր, հրամայականօրէն կարիքն ունի Հայ ժողովուրդի զաւակներուն նախ Ֆիլիքական ներկայութեան, ապա՝ նիւթական օթանդակութեան, կարենալ պահելու համար Հայ Եկեղեցւոյ եւ Հայութեան ներկայութիւնը սրբատեղիներէն ներս՝ իրեն իրաւատէր:

Մեր հիւրանոցը, որ Ուխտանոցի վերածեցինք, կայ մատուռ մը, ուր ամէն առտու եւ երեկոյան ունեցանք հաւաքական աղօթքի առիթներ՝ հաղորդակից դառնալով օրուան յատկորոշ պատմական եղելութեանց, որոնք աղմուշուած են Քրիստոսի նախաշարութեան եւ յետ - յարութեան դէպքերուն հետ: Տարօն Եպիսկոպոս իր հակիրճ քարոզներով՝ հրաւիրեց ուշադրութիւնը բոլորին՝ օրուան խորհուրդին: Միասնական մեր աղօթքները եղան Հոգեպարար, դաստիարակչական միեւնոյն ժամանակ: Անդրադարձանք, անմիջապէս, որ Ուխտի եկած ենք՝ հանդիպելու Աստուծոյ Որդւոյն Քրիստոսին:

Բացառիկ պահեր ապրեցանք, անտարակոյս: «Ունշուայ» ի արարողութիւնը Ս. Յակոբեայ Տաճարէն ներս, աննախըն-

Թացօրէն փառաւորեալ էր: Պետական եւ կրօնական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ տեղ դրաւած էին դասին մէջ՝ բացառաբար այդտեղ ղեկողութեամբ թոռներուն վրայ: Տեղացի եւ ուխտաւոր Հայեր լեցուցած էին սրբաւայրը: Կը բացուի շքեղահիւս վարագոյրը: Ս. Որբանը մոմալուսազգեստ կ'առնէինքէր ներկաները՝ հրաւիրելով աղօթքի: Այդ մոմերը մեր ուխտաւորները ընծայեցին՝ ի փառս Լոյսին՝ Քրիստոսի:

Թորգոմ Արք. Մանուկեան, Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի, իշխանազգեստեալ կը նախագահէր, կեդրոնանիստ, որուն երկու կողմերուն վեց եպիսկոպոսներ եւ վեց վարդապետներ կը շրջապատէին զինքը: Յետ հոգեզմայլ շարականներու երգեցողութեան, Պատրիարքը ըստ օրինակին Մեր Տիրոջ Յիսուսի Քրիստոսի, կը ծընրադրէ՝ լուսանալու համար ոտքերը «առաքեալներուն» տալով զեղեցիկ օրինակ մը խոնարհութեան:

Շարք առաւօտեան շատ կանուխ արթնցանք բոլորս: Սուրբ Յարութեան տաճարէն ներս, Քրիստոնեայ աշխարհի առաջին սրբաւայրը, զրաւելու համար մեր «տեղերը» եւ համբերութեամբ սպասելու, որ Ս. Գերեզմանէն կեանքի վերադառնայ խաչեալ Լոյսը:

Յոյն Եկեղեցւոյ հետ՝ Հայոց Եկեղեցին իրաւահաւասար գետնի վրայ կը բաժնէ դարաւոր սրբատեղիներու իրաւականօրէն ընդունուած իշխանութիւնը: Շատերու «նախուածք», Հայոց Եկեղեցին իրաւազրկելու չարամիտ նպատակով ծանրացած, զարմանքով կանգ կ'առնէ այն իրականութեան վրայ, թէ այս փոքր Եկեղեցին ու Ազգը, քիչ ծանօթ աշխարհին, ինչպէ՞ս կրնան ունենալ այսքան լայն իրաւասութիւններ: Կամ Սաղիմահայ այս պղտիկ Հօտը ինչո՞ւ ունենայ այսքան կալուածք եւ իրաւունքներ:

Ուխտազնացութիւնը, ուստի, իր առաջին նպատակին կողքին, որ Քրիստոսի կեանքին մասնակից դառնալ է հաւատացեալին համար, Հայուն համար, նոյնքան կենսական՝ ցուցադրել է Հայուն ներկայութիւնը, տեսանելի եւ չօւլափելի, ի պաշտպանութիւն ազգային հարստութեանց:

Սուրբ Տաճարը իր բազմատեսակ մատուցներով, անվերջանալի իջնող ու բարձրացող աստիճաններով, միջանցքներով թէ մայր դրան առջեւ տարածուող բակով՝ լի էր բազմահազար հաւատացեալներով: Կ'աղօթէին թէ կը պոռային հանդերձ թմրկահարութեամբ՝ Քրիստոսի հրաշափառ յարութիւնը զովարանող արտայայտութիւններով: Բացառիկ եւ իւրայատուկ է այս պատկերը Երուսաղէմի՝ Աւագ Շարքուան ընթացքին:

— Լո՛յսը, Լո՛յսը ելաւ, հայերէն լեզուով տրուեցաւ աւետիսը բազմազգ հաւատացեալներուն: — «Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»: Անկարագրելի աղաղակ՝ հրճուանքի ու խնդութեան: Մթաղնած տաճարը, ինչպէս հաւատացեալի կեանքը՝ Քրիստոսի մահով, յանկարծ, կը զգենու Լոյսը՝ խորհրդանշել անվախճան Աստուծոյ ներկայութեան՝ Իր Որդւոյն միջոցով ձեռք բերուած յաղթանակին, ուր մահը պարտուեցաւ եւ ընտրեալներուն շնորհուեցաւ կեանք յաւիտեանական:

Ամէն ներկայ ուխտաւոր իր մէջ, այդ օրը, զգաց այս ճշմարտութիւնը:

Չատկուան օրը, յետ միջոցի, Սուրբ Յակոբայ տաճարի բակին մէջ կատարուեցաւ աւանդական Թափօրի արարողութիւնը: Պատրիարքը կը նախագահէր զգեստաւորուած, ինչպէս եպիսկոպոսունք, վարդապետք եւ սարկաւազունք: Վանքաբնակ Հայեր—, կ'ըսէին—, թէ կը բացակայէին: Ինչո՞ւ: Մի աշխատիր փնտռել պատճառը: Բայց մեզի համար երեւոյթը խորթ է...:

Այս առթիւ, Դաւիթ Արք., Լուսարարապետը, վանքի դանձատունէն դուրս հանած էր, — մեծ է պատասխանատուութիւնը—, մեր դարաւոր հարստութեանց մաս կազմող զգեստներ ու ասանք, որոնց զործածութիւնը առաւել փայլ էր կուտար թափօրին՝ կրկնապատկելով հանդիսաւորութիւնը բացառիկ արարողութեանց:

Աւագ Երկուշարթի առաւօտեան պատարագ մատուցանեց Պատրիարքը: Այս առիթով տուաւ Չատկական իր պատշաճ քարոզը, ուր շեշտեց մեծ կարեւորութիւնը հայ ուխտաւորներու ներկայութեան յերուսաղէմ. եւ միջ — յարանուանական յարաբերութեանց մէջ՝ ընդզօնց հայութեան տաղանդը՝ այն անկորնչելի հոգեւոր հարստութեան, Հայ — Երուսաղէմի, որ կրնայ միայն զօրացնել դիրքն ու հեղինակութիւնը ոչ միայն Հայութեան, այլեւ մանաւանդ՝ համայն քրիստոնեայ աշխարհին, յերուսաղէմ, թէ այլուր, մանաւանդ տեղւոյն քաղաքական այսօրուան կացութեան մէջ:

Պատարագի աւարտին, Պատրիարքը ընդունեցաւ բոլոր ուխտաւորները իր փառաւոր ապարանքէն ներս եւ բոլորին առատապէս բաշխեց նշխարհներ՝ օրհնելով զանոնք: Իսկ մեր ուխտաւորները՝ կատարեցին աւանդական իրենց նուիրատուութիւնները՝ իրենց ուխտն ընդունուած ըլլալու տեսանելի իրականութեան ամբողջացումն ու կատարումը անոր մէջ զրտնելով:

Աւագ Շարքուան ամէնօրեայ արարողութիւնները եղան հոգեներոց ցաւկան

«խլեցին» մեր ամբողջ ժամանակը: Բայց չէ՞ որ եկած էինք ուխտ ընելու եւ զայն կատարելու: Որոշ ազատ պահերուն՝ կըրցանք այցելել Մեռեալ ծով: Ոմանք լողացին: Որքա՜ն հաճելի էր: Փորձառու լողորդ ըլլալու պէտք չկար. ազոտ ջուրը մարմինը ակամայ կը պահէր մակերեսին վրայ: Ապա՝ այցելեցինք Երիքով քաղաքը, որուն դէմ յանդիման կը դռնուի Քրիստոսի սատանայէն փորձուած լեռը: Շրջանը գտնուելով ծովու մակարդակէն շատ ցած՝ յոյժ տաք կ'ընէ եւ այդ իսկ պատճառով տարին երկու անգամ բերք կարելի է հաւաքել: Այստեղ հիւրասիրուեցանք՝ համտեսելով արարական հաշացուցակ մը:

Վերջապէս հասաւ այն օրը, ազատ օրը՝ մեկնելու աւելի հեռու Տիրերիոյ ծովը եւ այցելելու անոր շրջակայքը գտնուող քաղաքներն ու գիւղերը, ուր Քրիստոս իր քարոզչական գործունէութիւնը ծաւալեց: Կանա, ուր հարսանիքի մը առիթով ջուրը գինիի վերածելով՝ հրաշագործեց առաջին անգամ ըլլալով: Կափառնայում, ուր իր աշակերտներէն ոմանք ընտրեց՝ ձկնորսներէն, եւ ուր ալեկոծուած ծովը խաղաղեցուց: Նաղարէթ, ուրկէ՞ Քրիստոսի ծնողքը մեկնած էր Բեթղեհէմ՝ մարդահամարի համար՝ եւ երբ Յիսուս ծնաւ:

Այս օրուան պտոյտը եղաւ առաւել «թուրիստական»: Կատակարանութիւնը իր լայն տեղն ունէր: Օր. Հեղինէ Կարապետեանի, Պր. Արթիւր Առաքելեանի եւ միւսներուն իմաստուն մտքերն ու բառախաղերը մէկ կողմէն, երգերն ու խմբերգները միւս կողմէն՝ մեր հանապարհորդութիւնը դարձուցին երջանկալից՝ եւ մոռցանք իսկ այն յոգնութիւնը, զոր ունեցանք հինգ օրերու լնթացքին՝ մեր ոտքով կատարած տեղափոխութեանց պատճառով:

Չորեքշաբթի առաւօտ կանուխ հրաժեշտ առինք Բեթղեհէմէն, Երուսաղէմէն: Ամէն ուխտաւոր ստոյգ վերադարձի մը մասին կ'արտայայտուէր, յայտնելով իր շնորհակալութիւնն ու գոհունակութիւնը Աստուծոյ, որ զինքը եւս դարձուց Ուխտաւոր մը՝ մարդու փրկագործութեան հանապարհին:

Արդարեւ, բոլոր Ուխտաւորներս վերադարձանք մեր սրտերուն եւ մեր կեանքին մէջ աւելի տեղ տալով Քրիստոսի եւ անոր վարդապետութեան: Ան հիմնած է զայն կեանքի յաղթանակով՝ մահուան վրայ:

Ուխտ մը ունէինք եւ զայն կատարեցինք:

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

«ՅԱՌԱՋ»